

Bopladsen Henriksholm-Bøgebakken

Parkeringspladsen ved Vedbæk Skole

Stenalderen i Danmark varer fra ca. 14.500 år siden til for ca. 3.700 år siden. Stenalderen kan opdeles i to perioder – jægerstenalder og bondestenalder.

Der, hvor Vedbæk skole ligger i dag, lå der i jægerstenalderen en gravplads, hvor stenalderfolket begravde deres døde. Det ved vi, fordi arkæologerne i 1975 gravede her og fandt 17 grave, hvori der var spor efter begravelsen af 22 døde mennesker. Måske kender du allerede nogle af skeletterne? De kan i dag ses i udstillingen på Vedbækfundene. Forestil dig, at det var lige her, hvor parkeringspladsen i dag ligger, at de døde blev begravet for 7.000 år siden.

Kender du graven med kvinden og barnet på svanevingen?

Det var en af de grave, arkæologerne fandt lige her.

Opgave 1

Hvorfor hedder det stenalder?

Svar: Fordi mennesker i stenalderen primært brugte sten, især flintesten, til deres våben og redskaber.

Opgave 2

Hvorfor hedder det jægerstenalder?

Svar: Fordi mennesker skaffede sig mad i jægerstenalderen ved at gå på jagt, fiske eller samle spiselige ting i naturen.

Opgave 3

A. Hvorfor hedder det bondestenalder?

Svar: Fordi mennesker i bondestenalderen bliver bønder og begynder at dyrke marker og holde husdyr.

Opgave 4

Kender du navnet på disse dele af vores skelet? Skriv navnet ud for skeletdelen

Svar: kranie, brystkasse, bækken/hofter, fod

Vedbæk Strand

Forenden af Gøngehusvej
(det ca. 10 minutter at gå fra post 1 til post 2)

Stenalderfolket i Vedbæk levede som jægere, fiskere og samlere. De havde ingen marker. De måtte skaffe sig al mad fra naturen. De boede tæt på havet og skoven. Her kunne de skaffe sig mad og ting til våben og redskaber. De kunne sejle ud på havjagt og skyde sæler med harpuner. De kunne fange mange forskellige slags fisk – fisk, som vi også kan fange og spise i dag. Deres både var lavet af udhulede træstammer og kaldes for stammebåde. I stammebådene kunne de sejle ud til øen Ven, som du måske kan se et stykke ude. Her kunne de gå på jagt efter sæler. Eller de kunne sejle helt til den anden side af Øresund og besøge andre stenalderfolk eller gå på jagt efter urokse, bjørn eller elg. Disse dyr var udryddet på Sjælland for 7.000 år siden. Når stenalderfolket skulle fiske, brugte de fangstredskaber som fiskespyd og fiskekroge. Sand fra stranden kunne de bruge, hvis de skulle slibe spidsen på fiskespyddet, som var lavet af en knogle.

*Fiskekrog fra stenalderen
lavet af en knogle*

Opgave 1

Kig dig omkring på stranden. Kan du for øje på noget, du tror, stenalderfolket kunne bruge til at spise eller til redskaber. Tegn en af de ting du finder. Skriv, hvad du tror stenalderfolket brugte den til?

Svar: F.eks.: Tang, sand, blåmuslinger, flint, fjer

Opgave 2

Hvilke dyr kunne stenalderfolket fange i Øresund, og hvilke fangstredskaber brugte de?

Svar: fisk, sæler, fugle

Fiskekrog, spyd, harpun, bue og pil

Opgave 3

Hvordan så de både ud, stenalderfolket sejlede i? Tegn en stammebåd.

Opgave 4

Hvilket land kunne de sejle over til?

Svar: Sverige

Bopladsen Vedbæk Boldbaner

Ved Vedbæk Rensningsanlæg

(Det tager ca. 10 minutter at gå fra post 2 til post 3)

Vedbæk er det sted i Danmark, hvor der er fundet flest grave fra jægerstenalderen. De første to grave blev fundet i 1944 ved Vedbæk Boldbaner.

Stenalderfolket har haft en boplads her på stedet, hvor de store tanke til rensningsanlægget står. Og de har også begravet deres døde her på selve bopladsen, I den ene grav lå resterne af en mands skelet. Det meste af skelettet var rådnet bort. I den anden grav lå en bunke brændte menneskeknogler sammen med noget aske fra et bål. Fundene viser, at de døde i jægerstenalderen kunne blive begravet på to forskellige måder. Enten blev den døde lagt ned i en grav i jorden, og derefter blev den døde dækket med jord. Eller også blev den døde brændt på bålet, og derefter blev asken begravet.

Opgave 1

Hvorfor tror du, det hedder en jordfæstegrav?

Svar: Den døde blev begravet i jorden

Opgave 2

Hvorfor tror du, det hedder en brandgrav?

Svar: Den døde blev brændt på et bål

Opgave 3

Havde de kister i jægerstenalderen? Sæt kryds:

- ☒ Ja
- ☐ Nej

Svar: Nej

Opgave 4

Hvor begravede stenalderfolket deres døde? Sæt kryds ved det rigtige svar:

- ☐ På en særlig gravplads
- ☒ På bopladsen

Svar: På bopladsen

Skiltet ved stien til Vedbæk Maglemose

(Det tager ca. 10 minutter at gå fra post 3 til post 4)

For 7.000 år siden så Danmark helt anderledes ud end i dag. Det gjorde Vedbæk også. Her var ingen huse og ingen butikker. Der var heller ikke nogen veje eller marker. Faktisk var det meste af Danmark for 7.000 år siden dækket af en tæt urskov. Det var også varmere end i dag. Det varmere vejr betød, at der dengang kunne leve dyr som sumpskildpadder og pelikaner i Danmark. Isen smeltede længere nord på, og vandstanden steg i Øresund. Den var 5 meter højere end i dag. Vandet løb ind over land, og en fjord blev dannet. Stenalderfolket kunne sejle ind i fjorden fra Øresund. De slog sig ned rundt om fjorden. Vi kender ca. 40 forskellige steder i Vedbæk, hvor stenalderfolket har boet. Fjorden dækkede det område, som i dag er Vedbæk Maglemose. Så her hvor du står nu, svømmede der fisk. Vandet er forsvundet igen efter de mange tusinde år, der er gået.

Kig på skiltet:

Opgave 1

Hvad kaldes sådan en plads, hvor stenalderfolket boede?

Svar: En boplads

Opgave 2

Kig på billederne. Hvad kunne de døde få med sig i graven?

Svar: Skind, smykker, gevir, redskaber

Opgave 3

Find billedet med tandperlerne. Fra hvilke dyr kommer de forskellige tænder fra?

Svar: Kronhjort, rådyr, urokse, vildsvin og mennesker

Opgave 4

Hvorfor tror du, at stenalderfolket pyntede sig med dyretænder?

POST 5 - MED SVAR

Bro på stien

(Det tager ca. 5 minutter at gå fra post 4 til post 5)

I løbet af jægerstenalderen var det både koldt og varmt. Lige efter sidste istid, for 15. – 16.000 år siden var det koldt i Danmark. Der var ikke meget vand i havene. Vandet lå som is og dækkede en stor del af Sverige og Norge. Øresund - havet mellem Danmark og Sverige var der ikke. Det var derfor dengang muligt at gå fra Danmark til Sverige. Her var ingen træer, og de første jægere, som kom til Danmark efter sidste istid var rensdyrjægere.

Men i slutningen af jægerstenalderen, da stenalderfolket boede i Vedbæk, var det varmere end i dag. Derfor smeltede isen længere mod nord og vandstanden i Øresund var 5 meter højere end i dag, og der blev dannet en fjord i Vedbæk.

Længere nede af stien finder du en bro. Her kan du se, hvor fugtig jorden stadig er. Måske kan du fornemme, at du lige nu går på en fjordbund? Hele det flade område i Vedbæk Maglemose er fjordens bund.

Rundt om fjorden ved vandkanten havde stenalderfolket deres bopladser og gravpladser. Kig op mod de nye huse. Måske kan du forestille dig, at der for 7000 år har ligget bopladser der lige ved fjordkanten.

Opgave 1

Hvilke dyr jagede de første jægere?

Svar: Rensdyr

Opgave 2

Hvis der ingen huse var, hvad boede stenalderfolket så i? Tegn eller beskriv hvordan du tror, deres boliger så ud. Du kan tegne på bagsiden af papiret.

POST 6 - MED SVAR

Lille skov med sø

(Det tager ca. 10 minutter at gå fra post 5 til post 6)

I den tætte skov kunne stenalderfolket gå på jagt efter nogle af de større dyr. Det gav rigeligt med kød til, at bopladsens mennesker kunne blive mætte. Udover kødet var dyrenes skind også vigtige. Det brugte stenalderfolket til tøj og tæpper for at holde sig varme. Der er ikke blevet fundet noget bevaret dyreskind fra jægerstenalderen. Det er alt sammen rådnet væk. Så vi ved ikke, hvordan deres tøj så ud. Kun at det har været lavet af skind.

Opgave 1

Tegn hvordan du tror, tøjet så ud for 7000 år siden. Tegn evt. på det sidste papir i opgaven.

Opgave 2

Hvilke dyr tror du, de kunne jage i urskoven bag bopladserne i Vedbæk? Sæt kryds:

- ☐ Urokse
- ☒ **X Vildsvin**
- ☒ **X Rådyr**
- ☐ Elg
- ☐ Bjørn
- ☒ **X Kronhjort**

Opgave 3

Stenalderfolket udnyttede alt på dyret. Nævn noget af det, de kunne bruge fra dyret:

Svar: Kød til mad, skind til tøj, knogler til spydspidser, dyretænder til smykker.

Opgave 4

Hvilke jagtvåben brugte de for 7000 år siden?

Svar: Spyd, bue og pil

Ved containere

(Det tager ca. 5. minutter at gå fra post 6 til post 7. Find containerne ved at dreje til højre på grusstien, når I går ind på vejen Helgas Høj)

Stenalderfolket brugte flintesten til at lave mange af deres våben og redskaber. Flint blev dannet på havets bund for mange millioner år siden, da dinosauruserne levede. Flint har skarpe kanter, når det bliver slået i stykker. Det var en god egenskab, når stenalderfolket skulle lave deres våben og redskaber. Du kan stadig finde flint alle næsten alle steder i Danmark. Kig dig godt omkring. Kan du finde en flintesten her?

Opgave 1

Hvilke redskaber og våben kunne stenalderfolket lave af flint?

Svar: Knive, økser, pilespidser

Opgave 2

Flint blev dannet på havets bund for over 65 millioner år siden. Hvilket dyr levede dengang på jorden?

Svar: Dinosauruser

Opgave 3

Kig på banneret bag containeren og find svaret:

- A. Hvor mange grader varmere var det for 7000 år siden?
- B. Hvor meget højere var vandstanden i Øresund?

Svar:

- A. 2-3 grader
- B. 5 meter